

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

24 octombrie 2018*

„Trimitere preliminară – Principiile dreptului Uniunii – Cooperare loială – Autonomie procedurală – Principiile echivalenței și efectivității – Legislație națională care prevede o cale de atac care permite redeschiderea procedurii penale în caz de încălcare a Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – Obligație de a extinde această procedură la cazurile de pretinsă încălcare a drepturilor fundamentale consacrate de dreptul Uniunii – Inexistență”

În cauza C-234/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), prin decizia din 23 ianuarie 2017, primită de Curte la 4 mai 2017, în procedura referitoare la o cerere de asistență reciprocă în materie penală privindu-i pe

XC,

YB,

ZA

cu participarea:

Generalprokuratur,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședintă, domnul A. Arabadjiev (raportor), doamna C. Toader și domnul F. Biltgen, președinți de cameră, domnii M. Ilešič, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 20 martie 2018,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul austriac, de J. Schmoll, de K. Ibili și de G. Eberhard, în calitate de agenți;
- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, de G. Koós și de G. Tornyai, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de H. Krämer și de R. Troosters, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 iunie 2018,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 alineatul (3) TUE, precum și a principiilor echivalenței și efectivității.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri de asistență reciprocă în materie penală, inițiată pe lângă autoritățile judiciare austriece la cererea Staatsanwaltschaft des Kantons St. Gallen (Parchetul cantonului St. Gallen, Elveția), privindu-i pe XC, pe YB și pe ZA, bănuți, în Elveția, de săvârșirea infracțiunii de sustragere de la plata impozitului în sensul Legii privind taxa pe valoarea adăugată (TVA) elvețiene, precum și a altor infracțiuni.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 50 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune, semnată la Schengen (Luxemburg) la 19 iunie 1990 și intrată în vigoare la 26 martie 1995 (JO 2000, L 239, p. 19, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 183, denumită în continuare „CAAS”), care figurează în capitolul 2, intitulat „Asistență reciprocă în materie penală”, din titlul III din aceasta, prevede la alineatul (1):

„Părțile contractante se angajează să-și acorde reciproc asistență, în conformitate cu [Convenția europeană de asistență reciprocă în materie penală (STE nr. 30), semnată la Strasbourg la 20 aprilie 1959, și cu Tratatul Benelux privind extrădarea și asistența reciprocă judiciară în materie penală din 27 iunie 1962, astfel cum a fost modificat prin Protocolul din 11 mai 1974], cu privire la cazurile de încălcare a legilor și normelor cu privire la accize, taxa pe valoarea adăugată și taxele vamale. Prin dispoziții vamale se înțelege normele enunțate la articolul 2 din Convenția din 7 septembrie 1967 încheiată între Belgia, Republica Federală Germania, Franța, Italia, Luxemburg și Țările de Jos privind asistența reciprocă între administrațiile vamale și articolul 2 din Regulamentul (CEE) nr. 1468/81 al Consiliului [din 19 mai 1981 privind asistența reciprocă între autoritățile administrative ale statelor membre și cooperarea dintre acestea și Comisie în vederea asigurării aplicării corespunzătoare a legislației din domeniile vamal și agricol (JO 1981, L 144, p. 1)].”

- 4 Articolul 54 din CAAS, care figurează în capitolul 3, intitulat „Aplicarea principiului *ne bis in idem*”, din titlul III din această convenție, prevede:

„O persoană împotriva căreia a fost pronunțată o hotărâre definitivă într-un proces pe teritoriul unei părți contractante nu poate face obiectul urmăririi penale de către o altă parte contractantă pentru aceleași fapte, cu condiția ca, în situația în care a fost pronunțată o pedeapsă, aceasta să fi fost executată, să fie în curs de executare sau să nu mai poată fi executată conform legilor părții contractante care a pronunțat sentința.”

Dreptul austriac

5 Strafrechtsänderungsgesetz (Legea privind reforma dreptului penal, BGBl., 762/1996) a inserat în Strafprozessordnung (Codul de procedură penală) articolele 363a-363c, referitoare la instituția juridică a „redeschiderii procedurii penale” („Erneuerung des Strafverfahrens”), pentru a pune în aplicare Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului.

6 Articolul 363a din Codul de procedură penală prevede:

„(1) Dacă printr-o hotărâre a Curții Europene a Drepturilor Omului se constată o încălcare a Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [semnată la Roma la 4 noiembrie 1950.] sau a unui protocol adițional la aceasta, comisă printr-o hotărâre sau decizie a unei instanțe penale, procedura poate fi redeschisă la cerere, în măsura în care nu se poate exclude că efectele pe care le-ar putea produce încălcarea asupra conținutului unei hotărâri penale lezează drepturile persoanei în cauză.

(2) Cererile de redeschidere a procedurii sunt de competența Oberster Gerichtshof [(Curtea Supremă, Austria)]. Cererea poate fi depusă de către persoana afectată de încălcare și de către Generalprokurator [(procurorul general)]; articolul 282 alineatul 1 se aplică în mod corespunzător. Cererea se depune la Oberster Gerichtshof [(Curtea Supremă)]. Dacă cererea a fost formulată de persoana afectată, instanța ascultă Generalprokurator, iar dacă cererea este formulată de Generalprokurator, instanța ascultă persoana afectată; articolul 35 alineatul 2 se aplică în mod corespunzător.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

7 În cursul anului 2012, parchetul cantonului St. Gallen a deschis o anchetă având ca obiect fapte de sustragere de la plata impozitului împotriva lui XC, a lui YB și a lui ZA, bănuți că ar fi obținut, prin intermediul unor declarații eronate date administrației fiscale elvețiene, rambursări de TVA într-un quantum total de 835 374,17 franci elvețieni (CHF) (aproximativ 716 000 de euro). Acest parchet a sesizat autoritățile judiciare austriece cu cereri de asistență reciprocă în materie penală în scopul de a se proceda la audierea persoanelor interesate de către Staatsanwaltschaft Feldkirch (Parchetul din Feldkirch, Austria).

8 XC, YB și ZA au introdus în Austria mai multe acțiuni vizând contestarea organizării audierilor solicitate, pentru motivul, în esență, că existența procedurilor penale închise în Germania și în Liechtenstein în cursul anilor 2011 și 2012 se opunea, în considerarea principiului *non bis in idem* consacrat la articolul 54 din CAAS, desfășurării unor noi urmăriri împotriva lor având ca obiect bănuielile referitoare la infracțiuni săvârșite în detrimentul administrației fiscale elvețiene. În cuprinsul unei ordonanțe din 9 octombrie 2015, Oberlandesgericht Innsbruck (Tribunalul Regional Superior din Innsbruck, Austria), pronunțându-se în ultimă instanță, a considerat că nu existau elemente care să pună în evidență o încălcare a articolului 54 din CAAS.

9 În condițiile în care această ordonanță a rămas definitivă, XC, YB și ZA, în temeiul articolului 363a din Codul de procedură penală, au sesizat Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) cu o cerere de redeschidere a procedurii penale, invocând faptul că admiterea cererilor de asistență reciprocă în litigiu încălca unele dintre drepturile lor consacrate nu numai de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), ci și de CAAS și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

10 Instanța de trimitere arată că, potrivit jurisprudenței sale consacrate, redeschiderea procedurii penale nu este posibilă decât în caz de încălcare a drepturilor garantate de CEDO, constatată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau, înaintea chiar a oricărei decizii a acesteia din urmă prin care se

constată o asemenea încălcare, de către Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă). Ea se întreabă dacă principiul cooperării loiale, principiile echivalenței și efectivității impun ca redeschiderea procedurii penale să fie de asemenea dispusă în caz de încălcare a drepturilor fundamentale consacrate de dreptul Uniunii, chiar dacă o asemenea situație nu este expres prevăzută de textul care guvernează această cale de atac.

- 11 În aceste condiții, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Dreptul Uniunii, în special articolul 4 alineatul (3) TUE coroborat cu principiile echivalenței și efectivității care rezultă din acesta, trebuie interpretat în sensul că Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) este obligată să efectueze la cererea unei persoane interesate controlul jurisdicțional al unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat pronunțate de către o instanță penală în ceea ce privește o pretinsă încălcare a dreptului Uniunii (în speță: articolul 50 din [cartă] și articolul 54 din [CAAS]), chiar dacă legislația națională (articolul 363a din Codul de procedură penală) prevede un asemenea control jurisdicțional doar cu privire la o pretinsă încălcare a CEDO sau a unui protocol adițional anexat la CEDO?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la admisibilitate

- 12 Guvernul austriac a ridicat o excepție de inadmisibilitate în ceea ce privește prezenta cerere de decizie preliminară.
- 13 În primul rând, acest guvern arată că situațiile juridice la originea litigiului principal nu țin de domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, dat fiind că calea de atac vizată la articolul 363a din Codul de procedură penală este prevăzută în caz de încălcare nu a dreptului Uniunii, ci a CEDO.
- 14 Totuși, atunci când, precum în cauza principală, autoritățile unui stat membru soluționează favorabil o cerere de asistență reciprocă întemeiată pe CAAS, care face parte integrantă din dreptul Uniunii în virtutea Protocolului (nr. 19) privind acquis-ul Schengen integrat în cadrul Uniunii Europene, anexat la Tratatul de la Lisabona (JO 2010, C 83, p. 290), ele pun în aplicare dreptul Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. S-a statuat, de altfel, că articolul 54 din CAAS trebuie să fie interpretat în lumina articolului 50 din cartă, căruia îi asigură respectarea conținutului esențial (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 mai 2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, punctul 59, Hotărârea din 5 iunie 2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, punctul 35, și Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, punctul 31). Prin urmare, situația factuală și juridică la originea cauzei principale ține de domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.
- 15 În al doilea rând, guvernul austriac susține că prezenta cerere de decizie preliminară este inadmisibilă pentru motivul că instanța de trimitere a considerat deja că articolul 54 din CAAS constituie un fundament juridic suficient pentru a solicita o redeschidere a procedurii penale, în temeiul articolului 363a din Codul de procedură penală. Or, această instanță nu ar explica rațiunile pentru care consideră totuși că este necesar un răspuns la întrebarea preliminară.
- 16 Potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de relevanță. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei cereri formulate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu

dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate (a se vedea în special Hotărârea din 27 iunie 2018, Altiner și Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, punctul 22).

- 17 În speță, instanța de trimitere a expus rațiunile pentru care interpretarea dispoziției și a principiilor vizate în întrebarea sa preliminară este necesară pentru soluționarea litigiului principal. Or, reiese din această expunere că răspunsul Curții la întrebarea dacă această instanță trebuie, în cadrul examinării unei cereri de redeschidere a procedurii penale, să se pronunțe asupra afirmațiilor privind încălcarea dreptului fundamental garantat la articolul 50 din cartă și la articolul 54 din CAAS este susceptibil să aibă o incidență directă asupra aprecierii situației reclamanților din litigiul principal.
- 18 Astfel, deși articolul 52 alineatul (3) din cartă prevede că, în măsura în care aceasta din urmă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin CEDO, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată, reiese deopotrivă din dispoziția amintită că dreptul Uniunii poate să confere o protecție mai largă.
- 19 În aceste condiții, întrebarea preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

- 20 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dreptul Uniunii, în special principiile echivalenței și efectivității, trebuie interpretat în sensul că impune instanței naționale să extindă la încălcările dreptului Uniunii, în special la atingerile aduse dreptului fundamental garantat la articolul 50 din cartă și la articolul 54 din CAAS, o cale de atac de drept intern care permite să se obțină, în caz de încălcare a CEDO sau a unuia dintre protocoalele sale, redeschiderea unei proceduri penale închise printr-o decizie națională care a dobândit autoritate de lucru judecat.
- 21 În această privință, trebuie amintit că, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, modalitățile de punere în aplicare a principiului autorității de lucru judecat aparțin ordinii juridice interne a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora, cu respectarea însă a principiilor echivalenței și efectivității (Hotărârea din 10 iulie 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 54 și jurisprudența citată).
- 22 Astfel, în conformitate cu principiul cooperării loiale consacrat la articolul 4 alineatul (3) TUE, modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor care urmăresc să asigure protecția drepturilor pe care dreptul Uniunii le conferă justițiabililor nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare din dreptul intern (principiul echivalenței) și nu trebuie să facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 1976, Rewe-Zentralfinanz și Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, punctul 5, Hotărârea din 14 decembrie 1995, Peterbroeck, C-312/93, EU:C:1995:437, punctul 12, Hotărârea din 15 aprilie 2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, punctul 46, precum și Hotărârea din 27 iunie 2013, Agroksulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, punctul 36).
- 23 Cerințele care decurg din aceste principii se aplică atât în ceea ce privește desemnarea instanțelor competente să judece acțiuni întemeiate pe acest drept, cât și în ceea ce privește definirea modalităților procedurale aplicabile unor astfel de acțiuni (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 aprilie 2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, punctul 47, și Hotărârea din 27 iunie 2013, Agroksulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, punctul 37).

24 Respectarea cerințelor menționate trebuie analizată ținând seama de locul pe care îl ocupă normele în cauză în ansamblul procedurii, de desfășurarea respectivei proceduri și de particularitățile acestor norme în fața diferitor instanțe naționale (Hotărârea din 27 iunie 2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, punctul 38 și jurisprudența citată).

Cu privire la principiul echivalenței

25 Potrivit jurisprudenței amintite la punctul 22 din prezenta hotărâre, principiul echivalenței interzice unui stat membru să prevadă modalități procedurale mai puțin favorabile pentru cererile vizând apărarea drepturilor pe care le conferă justițiabililor dreptul Uniunii decât pentru cele aplicabile acțiunilor similare de natură internă.

26 În această privință, reiese din decizia de trimitere și dintr-un răspuns la o întrebare pusă de Curte guvernului austriac în ședință că acțiunea în scopul redeschiderii procedurii penale, prevăzută la articolul 363a din Codul de procedură penală, trebuie să fie considerată ca o acțiune de natură internă.

27 Se impune, așadar, să se verifice dacă această acțiune poate fi considerată ca fiind similară unei acțiuni vizând apărarea dreptului Uniunii, în special a drepturilor fundamentale consacrate de acesta, ținând cont de obiectul, de cauza, precum și de elementele esențiale ale acestor acțiuni (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, punctul 39 și jurisprudența citată).

28 În vederea ilustrării îndoielilor sale în ceea ce privește respectarea principiului echivalenței de articolul 363a din Codul de procedură penală, instanța de trimitere evocă posibilitatea ca, în cadrul unei cereri întemeiate pe această dispoziție, o critică întemeiată pe o încălcare a unui drept fundamental garantat de CEDO să aibă un același obiect și un același fundament ca o critică întemeiată pe o încălcare a unui drept garantat de cartă. Ea subliniază totodată în esență că, în temeiul articolului 52 alineatul (3) din cartă, drepturile garantate de aceasta din urmă au cel puțin aceeași întindere ca și drepturile corespunzătoare garantate de CEDO.

29 Potrivit termenilor articolului 363a din Codul de procedură penală, redeschiderea procedurii penale este prevăzută în situația în care o hotărâre a Curții Europene a Drepturilor Omului constată că o hotărâre sau o decizie a unei instanțe penale a încălcat CEDO sau unul dintre protocoalele sale. Reiese astfel din modul de redactare a acestei dispoziții că această cale de atac presupune, în principiu, constatarea prealabilă de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a unei încălcări a CEDO sau a unuia dintre protocoalele sale.

30 Instanța de trimitere precizează totuși că a statuat, într-o hotărâre de principiu din 1 august 2007, că redeschiderea procedurii penale nu este limitată la situația în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat în prealabil că o hotărâre sau o decizie a unei instanțe penale a încălcat CEDO sau unul dintre protocoalele sale, ci că poate fi aplicată și atunci când a constatat ea însăși existența unei asemenea încălcări. Astfel, atunci când este sesizată în locul Curții Europene a Drepturilor Omului, iar nu pe baza unei constatări a acesteia din urmă referitoare la o încălcare a CEDO sau a unuia dintre protocoalele sale, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă), în măsura în care sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate aplicabile unei acțiuni deduse judecății Curții Europene a Drepturilor Omului, extinde această procedură la oricine pretinde a fi fost vătămat într-unul dintre drepturile sale garantate de această convenție și aceste protocoale, anticipând astfel o decizie cu privire la fond a acestei din urmă instanțe.

31 Reiese din dosarul de care dispune Curtea că calea de atac extraordinară prevăzută la articolul 363a din Codul de procedură penală își găsește justificarea în natura însăși a CEDO și, astfel cum a fost prevăzută de legiuitorul austriac, se apropie printr-o legătură funcțională strânsă de procedura în fața

Curții Europene a Drepturilor Omului. Într-adevăr, această cale de atac a fost introdusă pentru a pune în aplicare hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, guvernul austriac subliniind că legiuitorul a înțeles, în acest mod, să se conformeze obligației enunțate la articolul 46 din CEDO.

- 32 Trebuie amintit în această privință, așa cum a făcut avocatul general la punctul 75 din concluzii, că cerința care figurează la articolul 35 alineatul (1) din CEDO, potrivit căreia Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de atac interne, implică existența unei decizii pronunțate de o instanță națională care statuează în ultimă instanță și acoperite de autoritatea de lucru judecat.
- 33 Astfel cum reiese din dosarul de care dispune Curtea, tocmai pentru a ține cont de această situație și pentru a asigura aplicarea în ordinea juridică internă a hotărârilor pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost instituită procedura prevăzută la articolul 363a din Codul de procedură penală, care permite redeschiderea unei proceduri penale închise printr-o decizie judiciară acoperită de autoritatea de lucru judecat.
- 34 Decurge în plus din cererea de decizie preliminară și din explicațiile furnizate de guvernul austriac că legătura funcțională strânsă dintre procedura prevăzută la această dispoziție și procedura în fața Curții Europene a Drepturilor Omului nu este repusă în discuție de lărgirea domeniului de aplicare al acestei prime proceduri operată prin hotărârea de principiu a Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) din 1 august 2007. Astfel, așa cum s-a subliniat la punctul 30 din prezenta hotărâre, o acțiune introdusă în temeiul aceleiași dispoziții în prealabil față de orice constatare de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a unei încălcări a CEDO sau a unuia dintre protocoalele sale este supusă aceluiași condiții de admisibilitate ca o acțiune formulată în fața acestei din urmă instanțe și are, potrivit explicațiilor furnizate de instanța de trimitere, ca unic obiect anticiparea unei asemenea constatări.
- 35 Or, este necesar să se constate că procedura prevăzută la articolul 363a din Codul de procedură penală, ținând seama de obiectul său, de cauza sa și de elementele sale esențiale astfel cum tocmai au fost expuse, nu poate fi privită ca similară unei acțiuni vizând apărarea unui drept fundamental garantat de dreptul Uniunii, în special de cartă, și aceasta ca urmare a caracteristicilor specifice care țin de natura însăși a acestui drept.
- 36 În această privință, este necesar să se amintească, așa cum a arătat Curtea în mai multe rânduri, că dreptul Uniunii se caracterizează prin faptul că este izvorât dintr-o sursă independentă, constituită de tratate, prin supremația sa în raport cu dreptul statelor membre [a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 iulie 1964, Costa, 6/64, EU:C:1964:66, și Hotărârea din 17 decembrie 1970, Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114, punctul 3, Avizul 1/91 (Acordul privind SEE – I) din 14 decembrie 1991, EU:C:1991:490, punctul 21, și Avizul 1/09 din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 65, și Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 59], precum și prin efectul direct al unei întregi serii de dispoziții aplicabile statelor membre și resortisanților acestora [a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 februarie 1963, van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, p. 23, Avizul 1/09 din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 65, și Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014, EU:C:2014:2454, punctul 166, precum și jurisprudența citată].
- 37 Figurează, de altfel, în centrul acestei construcții juridice drepturile fundamentale, astfel cum sunt recunoscute de cartă – care, în temeiul articolului 6 alineatul (1) TUE, are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor –, respectarea acestor drepturi constituind o condiție a legalității actelor Uniunii, așa încât nu pot fi admise în Uniune măsuri incompatibile cu aceste drepturi [a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iunie 1991, ERT, C-260/89, EU:C:1991:254, punctul 41, Hotărârea din 29 mai 1997, Kremzow, C-299/95, EU:C:1997:254, punctul 14, Hotărârea din 12 iunie 2003, Schmidberger, C-112/00, EU:C:2003:333, punctul 73, și Hotărârea din 3 septembrie 2008, Kadi și Al Barakaat

International Foundation/Consiliul și Comisia, C-402/05 P și C-415/05 P, EU:C:2008:461, punctele 283 și 284, precum și Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014, EU:C:2014:2454, punctul 169].

- 38 Curtea a statuat, de altfel, în ceea ce privește principiul *non bis in idem*, consacrat la articolul 50 din cartă, în discuție în cauza principală, că această dispoziție este dotată cu un efect direct (Hotărârea din 20 martie 2018, Garlsson Real Estate și alții, C-537/16, EU:C:2018:193, punctul 68).
- 39 Pentru a garanta conservarea caracteristicilor specifice și a autonomiei acestei ordini juridice, tratatele au instituit un sistem jurisdicțional destinat să asigure coerența și unitatea în interpretarea dreptului Uniunii [Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014, EU:C:2014:2454, punctul 174].
- 40 În acest cadru, revine instanțelor naționale și Curții obligația de a garanta deplina aplicare a dreptului Uniunii în toate statele membre, precum și protecția jurisdicțională a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul menționat [Avizul 1/09, EU:C:2011:123, punctul 68 și jurisprudența citată, precum și Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014, EU:C:2014:2454, punctul 175].
- 41 Cheia de boltă a sistemului jurisdicțional astfel conceput o constituie procedura trimiterii preliminare prevăzută la articolul 267 TFUE, care, prin instituirea unui dialog de la instanță la instanță tocmai între Curte și instanțele din statele membre, are drept scop asigurarea unității de interpretare a dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 februarie 1963, van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, p. 23), permițând astfel asigurarea coerenței acestuia, a efectului său deplin și a autonomiei sale, precum și, în ultimă instanță, a caracterului propriu al dreptului instituit de tratate [Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014, EU:C:2014:2454, punctul 176].
- 42 Potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 267 TFUE conferă instanțelor naționale cea mai largă posibilitate de a sesiza Curtea în măsura în care consideră că o cauză pendinte ridică probleme care impun interpretarea sau aprecierea validității dispozițiilor de drept al Uniunii necesare în vederea soluționării litigiului dedus judecății acestora. De altfel, instanțele naționale sunt libere să exercite această posibilitate în orice moment al procedurii pe care îl consideră adecvat (Hotărârea din 5 iulie 2016, Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punctul 17 și jurisprudența citată).
- 43 În plus, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 267 al treilea paragraf TFUE, o instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern este, în principiu, obligată să sesizeze Curtea în cazul în care o chestiune referitoare la interpretarea dreptului Uniunii este ridicată în fața sa (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 septembrie 2015, Ferreira da Silva e Brito și alții, C-160/14, EU:C:2015:565, punctul 37, precum și jurisprudența citată).
- 44 În sfârșit, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, instanțele naționale însărcinate să aplice, în cadrul competențelor lor, dispozițiile dreptului Uniunii au obligația de a asigura efectul deplin al acestor dispoziții, lăsând la nevoie neaplicată, din oficiu, orice dispoziție națională contrară, fără să solicite sau să aștepte înlăturarea prealabilă a respectivei dispoziții naționale pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punctele 21 și 24, precum și Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth, C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157, punctul 46 și jurisprudența citată).
- 45 Prin urmare, drepturile fundamentale, astfel cum sunt recunoscute în special prin cartă, trebuie să fie interpretate și aplicate în cadrul Uniunii cu respectarea acestui cadru constituțional [Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014, EU:C:2014:2454, punctul 177].

- 46 Prin urmare, așa cum s-a precizat la punctul 36 din prezenta hotărâre și cum a arătat avocatul general la punctul 55 din concluzii, cadrul constituțional menționat garantează oricărei persoane posibilitatea de a obține apărarea efectivă a drepturilor care îi sunt conferite de ordinea juridică a Uniunii înainte chiar să intervină o decizie națională acoperită de autoritatea de lucru judecat.
- 47 Ținând seama de ceea ce precedă, este necesar să se concluzioneze că diferențele pe care le prezintă procedura prevăzută la articolul 363a din Codul de procedură penală, pe de o parte, și acțiunile vizând apărarea drepturilor pe care le conferă justițiabililor dreptul Uniunii, pe de altă parte, sunt de așa natură încât aceste acțiuni nu pot fi considerate ca fiind similare în sensul jurisprudenței amintite la punctele 22-25 din prezenta hotărâre.
- 48 Rezultă că principiul echivalenței nu impune instanței naționale să extindă, în cazul în care se pretinde că a fost încălcat un drept fundamental garantat de dreptul Uniunii, în special de cartă, o cale de atac de drept intern care permite să se obțină, în caz de încălcare a CEDO sau a unuia dintre protocoalele sale, redeschiderea unei proceduri penale închise printr-o decizie națională care a dobândit autoritate de lucru judecat.

Cu privire la principiul efectivității

- 49 În ceea ce privește principiul efectivității, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, fiecare caz în care se ridică problema dacă o dispoziție procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva dispoziție îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie în special să se ia în considerare, după caz, protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii (Hotărârea din 22 februarie 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, punctul 44).
- 50 Pentru a aprecia existența unei încălcări a principiului efectivității dreptului Uniunii, este necesar să se determine dacă imposibilitatea de a solicita, în temeiul articolului 363a din Codul de procedură penală, redeschiderea unei proceduri penale închise printr-o decizie care a dobândit autoritate de lucru judecat, invocând încălcarea unui drept fundamental garantat de dreptul Uniunii, precum cel consacrat la articolul 50 din cartă și la articolul 54 din CAAS, face în practică imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii.
- 51 În această privință, este necesar să se arate că Tratatul FUE nu a intenționat să constrângă statele membre să instituie în fața instanțelor lor naționale, în vederea asigurării apărării drepturilor pe care le conferă justițiabililor dreptul Uniunii, alte căi de drept decât cele stabilite de dreptul național (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 52 Se impune, în plus, să fie amintită importanța pe care o deține principiul autorității de lucru judecat atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinele juridice naționale. Astfel, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca deciziile judecătorești rămase definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate (Hotărârea din 16 martie 2006, Kapferer, C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 20, Hotărârea din 29 iunie 2010, Comisia/Luxemburg, C-526/08, EU:C:2010:379, punctul 26, Hotărârea din 29 martie 2011, ThyssenKrupp Nirosta/Comisia, C-352/09 P, EU:C:2011:191, punctul 123, și Hotărârea din 10 iulie 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 58).

- 53 Prin urmare, dreptul Uniunii nu impune instanței naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii judecătorești, chiar dacă aceasta ar permite îndreptarea unei situații naționale incompatibile cu acest drept (Hotărârea din 10 iulie 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 59 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, punctul 29).
- 54 Dreptul Uniunii nu impune deci unui organ judiciar obligația ca, pentru a ține seama de interpretarea unei dispoziții relevante a acestui drept, adoptată de Curte ulterior pronunțării de către acest organ judiciar a deciziei care a dobândit autoritate de lucru judecat, să revină, din principiu, asupra deciziei respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 60, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, punctul 38).
- 55 În speță, niciun element din dosarul de care dispune Curtea nu permite să se concluzioneze că nu ar exista, în ordinea juridică austriacă, căi de atac care să asigure într-o manieră efectivă apărarea drepturilor pe care le conferă justițiabililor articolul 50 din cartă și articolul 54 din CAAS.
- 56 Dimpotrivă, este cert că reclamantii din litigiul principal, cu ocazia contestațiilor lor privind cererile de asistență reciprocă ale Parchetului cantonului St. Gallen în fața instanțelor austriece, au fost pe deplin în măsură să invoce o nerespectare a acestor dispoziții și că instanțele menționate au examinat aceste critici. Instanța de trimitere subliniază în plus faptul că Codul de procedură penală oferă persoanelor interesate numeroase posibilități de a-și valorifica drepturile pe care li le conferă ordinea juridică a Uniunii.
- 57 Astfel, acest cadru garantează efectivitatea dreptului Uniunii fără să fie necesară extinderea acestuia la calea de atac extraordinară prevăzută la articolul 363a din Codul de procedură penală, care permite contestarea deciziilor naționale care au dobândit autoritate de lucru judecat.
- 58 În rest, așa cum a arătat avocatul general la punctul 56 din concluzii, principiul autorității lucrului judecat nu se opune recunoașterii principiului răspunderii statului ca urmare a deciziei unei instanțe care statuează în ultimă instanță (Hotărârea din 30 septembrie 2003, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, punctul 40). Într-adevăr, ca urmare, printre altele, a împrejurării că o încălcare printr-o astfel de decizie a drepturilor conferite de dreptul Uniunii nu mai poate, în mod normal, să facă obiectul unei remedieri, particularii nu pot fi privați de posibilitatea de a angaja răspunderea statului pentru a obține, pe această cale, o protecție juridică a drepturilor lor (Hotărârea din 30 septembrie 2003, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, punctul 34, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, punctul 40).
- 59 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că dreptul Uniunii, în special principiile echivalenței și efectivității, trebuie interpretat în sensul că nu impune unei instanțe naționale să extindă la încălcările dreptului Uniunii, în special la atingerile aduse dreptului fundamental garantat la articolul 50 din cartă și la articolul 54 din CAAS, o cale de atac de drept intern care permite să se obțină, doar în caz de încălcare a CEDO sau a unuia dintre protocoalele sale, redeschiderea unei proceduri penale închise printr-o decizie națională care a dobândit autoritate de lucru judecat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 60 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Dreptul Uniunii, în special principiile echivalenței și efectivității, trebuie interpretat în sensul că nu impune unei instanțe naționale să extindă la încălcările dreptului Uniunii, în special la atingerile aduse dreptului fundamental garantat la articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și la articolul 54 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune, semnată la Schengen (Luxemburg) la 19 iunie 1990 și intrată în vigoare la 26 martie 1995, o cale de atac de drept intern care permite să se obțină, doar în caz de încălcare a Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, sau a unuia dintre protocoalele sale, redeschiderea unei proceduri penale închise printr-o decizie națională care a dobândit autoritate de lucru judecat.

Semnături